

TRONDHEIM HØYRE, 15. SEPTEMBER 1982

Vi er kommet et godt stykke på vei med å gjennomføre det program Høyre gikk til valg på. Men hvis man ser på hva vi virkelig mener og gjør, og hva som virkelig står i programmet, vil man se at det dreier seg om en moderat kursendring - selvfølgelig. Jeg sier "selvfølgelig" fordi Høyre som et ekte konservativt parti alltid har lagt til grunn at man må ta tiden til hjelp når kursen skal snus i retning av nye mål. Men vi har ikke forspilt noe av den tid vi har hatt til disposisjon.

Vi har stilt opp en rekke mål som innebærer bedre kår for folk flest. Men vi understreket omhyggelig før valget at etter tidligere perioders lettsindigheter, som hadde svekket landets produksjonsevne meget alvorlig - bortsett fra oljen - måtte det ta tid før det igjen ville bli rom for ny økning av offentlig innsats. Selv sa jeg det slik i tallrike valgforedrag:

"Først må vi gjenreise vekstevnen i norsk økonomi. Derefter må vi bruke resultatene av en bedre politikk til å løse uløste oppgaver. Høyre legger ikke skjul på at det vil kreve flere år".

Jeg vil heller ikke legge skjul på at vi har møtt forsterkede problemer som gjør oppgavene enda vanskeligere og mer tidkrevende enn noen kunne vente.

Den oppgave vi vil løse i den økonomiske politikk, er særlig å sikre vekst og høy sysselsetting til tross for:

Lavere oljeinntekter enn man regnet med i Langtidsprogrammet fra den forrige regjering.

Vesentlig dårligere avsetningsvilkår enn ventet for norske varer og tjenester i utlandet.

Tap for staten på flere milliarder kroner på uttlån og garantier fra 1970-årene, og på statsbedrifter.

Man må dessverre konstatere at verden - i øst og vest - i det siste året er glidd inn i den verste økonomiske krise siden 1930-årene. Det ville være naivt å tro at vi kan unngå helt å bli rammet av dette, men vi skal klare å begrense skadevirkningene bedre enn de fleste.

En første forutsetning er da at vi beskytter konkurranseevnen, og styrker innsatsviljen. For å få til det tok vi bort den skatteforhøyelsen som Arbeiderpartiet ville gjennomføre fra siste årsskifte, og la derved forholdene bedre til rette for lønnsoppgjøret.

Arbeiderpartiet hadde før valget lovet uforandret skattenivå, og ble voldsomt forarget over at vi gjennomførte uforandret skattenivå.

Arbeiderpartiet ville gjennomføre det første forbundsvise lønnsoppgjøret på åtte år med høyere skatter og høyere offentlige utgifter, og samtidig full beskyttelse av lønnstagernes kjøpekraft. Arbeiderpartiets linje måtte ha ført til høyere kostnadsstigning og dermed

større arbeidsløshet. Vår linje bidrog til å dempe problemet. Arbeiderpartiet - som ellers er så opptatt av å trekke andre land inn i norsk debatt - burde ikke glemme at arbeidsløsheten stiger langt mer faretruende i alle land med sosialdemokratiske regjeringer, enn i Norge.

Kampen mot prisstigningen er en side av kampen mot arbeidsløsheten. Arbeiderpartiet prisreguleringspolitikk munnet ut i inflasjonsrekord i 1981, til tross for enda en prisstopp som utsatte en del av stigningen fra 1981 til 1982. Erfaringene viser at priskontroll og prisstopp som regel svekker konkurranseevnen og effektiviteten, og derfor fører til høyere prisstigning på lengre sikt.

Vår linje er derfor mer konkurranse og mindre inngrep. Prisstigningen blir etter dette klart mindre i år enn ifjor, og det er godt håp om ny nedgang i prisstigningen til neste år, til tross for den nedskrivning av kronens internasjonale verdi som var blitt uunngåelig.

Arbeiderpartiets svar på den lavere prisstigning er krav om mer av den priskontroll-politikken som førte til mer prisstigning.

Kampen mot arbeidsløshet og prisstigning vil også sette sitt preg på det første stats- og nasjonalbudsjett som vi har utarbeidet selv. De urimelige beskyldninger om "lekkasjer fra toppen" i budsjettsaker, kan ikke hindre at vi gjentar og understreker visse retningslinjer for budsjettarbeidet, i samsvar med hva vi har sagt gjennom

mange år. Og det er naturlig å knytte fremstillingen av disse retningslinjer til aktuelle begivenheter.

Nedskrivningen av kroneverdien vil gjøre utenlandske varer dyrere i Norge, og norske varer billigere i utlandet. Derved får norske arbeidsplasser bedre muligheter for å beskytte seg selv. Men det er av avgjørende betydning at vi bevarer denne fordelene, og ikke lar den bli spist opp av sterkere pris- og kostnadsstigning. Derfor bør statsbudsjettet bli noe strammere - for å begrense inflasjonspresset. Underskuddet utenom oljeinntekter og lånetransaksjoner bør bli mindre - i forhold til nasjonalproduktet.

Utgiftene må begrenses såvidt sterkt at man samtidig kan gjennomføre slike skattelettelser at det ikke blir behov for store lønnstillegg. Slike skattelettelser er enda viktigere enn før, for å hindre at devalueringen slår ut i lønnskrav som ødelegger det hele. Samtidig må det gjennomføres lettelser for bedriftene.

Når vi snakker om lettelser i inntektsskatten, snakker vi selvfølgelig hele tiden om sluttresultatet etter at det er tatt hensyn til alle forandringer i hele regelverket, både for beregning av skattbar inntekt og utregning av skatten. Og vi har hele tiden lagt vekt på at sluttresultatet skal bli positivt for alle. De som stadig snakker om "løftebrudd" ville ha gjort klokt i å vente til de kan se det hele i sammenheng.

Når opposisjonen nå går så forarget mot alle praktiske forsøk på begrensninger i offentlige utgifter, fører de en linje som i tilfelle ville la Norge drive i retning av en slik ulykkelig krise som deres sosialdemokratiske partifeller har styrt Danmark inn i, med massearbeidsløshet og astronomisk gjeld. Sporene burde skremme.

De dystre erfaringer fra sosialdemokratenes regjeringstid i Danmark stiller også den krakilske agitasjon mot vår sosialpolitikk i relieff. Dens agitatoriske høydepunkt var da Høyre ble belastet for mangelfull undervisning for en gruppe funksjonshemmede, etter at Arbeiderpartiet hadde vært med på å stemme ned vårt forslag om mer penger til formålet.

Vi vet at det er unngåelig å gjennomgå også sosiale utgifter, og utgifter til helsevesenet m.v., for å se om det finnes utgifter som kan begrenses, for å få nok midler til viktigere sosiale og helsemessige formål. Vi kan dessverre ikke utelukke at det kan oppstå utilsiktede skadevirkninger av slike tiltak, men det må man da rette på underveis. Men hovedkursen betyr fortsatt økt innsats på disse områder.

Men hva er egentlig alternativet til vår moderate kurs? Da Arbeiderpartiet hadde regjeringsansvar måtte det selv foreslå sparetiltak på en rekke sosiale områder. Og i andre land ser vi at sosialistiske regjeringer ser seg tvunget til sparetiltak som den nåværende regjering i Norge slett ikke kan tenke seg. Fremstillingen av oss

som en fare for velferdsstaten er det motsatte i virkeligheten, og et produkt av overopphetet kritikktrang.

Som ledd i arbeidet for å rydde bort hindringer for vekst, har vi startet arbeidet for å begrense og delvis avvikle direkte offentlige inngrep i privat virksomhet, og derved styrke bedrifters og enkeltpersoners handlefrihet og eiendomsrett.

Tiden tillater ikke at jeg går i detalj, men ett blant mange eksempler på kamp for reell eiendomsrett må nevnes, nemlig vårt krav om at borettslavere skal ha like reell eiendomsrett som andre boligeiere, bl.a. rett til selv å avgjøre om de ønsker å eie sine boliger gjennom borettslag eller på annen måte.

En utløper av dette krav om likestilling mellom borettslavere og andre er de ny takster for leiligheter i boligkooperasjonen: Det var en grov urett at den minoritet av boligeiere som dette gjelder skulle straffes hvis de krevet mer enn en brøkdel av normal pris for sin bolig, mens det store flertall også av husbankfinansierte boliger forlengst var fritatt for slike restriksjoner. De høye prosenter i tillegg ved de nye takster burde fremstilles omvendt:

De gamle takster burde vises i prosent av de nye, for å vise hvor stor del av boligens verdi disse borettslavere tidligere måtte avstå hvis de måtte flytte. Sosiale problemer på boligmarkedet kunne ikke løses, og blir ikke løst, ved slik urimelighet overfor en minoritet. Vi vil

heller øke etableringslån og konsentrere bostøtten der behovet er størst.

_____ 0 _____

Uansett om vi liker det eller ikke, må vi dessverre konstatere at utviklingen under Arbeiderpartiets ledelse gjorde vårt land mer avhengig av oljeinntektene enn godt er. Oljen er et enormt aktivum, men det er risikabelt å være så avhengig av den som vi er blitt. Det må være et langsiktig mål å styrke også de andre bena som norsk samfunnsøkonomi står på.

På bakgrunn av oljevirkosomhetens store betydning for det norske samfunn, er det heldigvis bred politisk enighet om behovet for nasjonal styring og kontroll av denne. Den uenighet som vi i den senere tid har sett eksempler på, gjelder bare spørsmål om hvorledes kontrollen skal utøves, og hvorledes forholdene kan legges til rette for at den kan bli reell og ikke bare formell.

Jeg vil i denne sammenheng minne om at Regjeringen har oppnevnt et utredningsutvalg under ledelse av Hermod Skånland til å drøfte de ulike faktorer som vil være av betydning ved fastleggelsen av det fremtidige utvinnings-tempo i oljevirkosomheten.

Et nøkkelbegrep i vår politikk vil være fleksibilitet. Hittil har hvert drivverdig felt uten opphold gått over fra lete- til utviklingsfase. I fremtiden vil vi sannsynligvis komme til å ha flere drivverdige funn i reserve

og dermed kunne velge mellom forskjellige utvinningsstrategier og bedre tilpasse virksomheten til den norske økonomien.

Et annet viktig utvalg behandler spørsmål om statens engasjement i oljevirksomheten. En viktig side ved disse spørsmål er hvordan vi kan unngå sentralisering og maktkonsentrasjon. Man må ikke overse at for høy konsentrasjon om ett oljeselskap må føre til en farlig maktsamling i dettes ledelse. Etter Regjeringens syn vil et system med konkurranse mellom likeverdige, kompetente norske oljeselskaper, samt tilstrekkelige ressurser og profesjonell ekspertise i departementet og deres organer, gi det beste grunnlag for demokratisk styring og kontroll med oljevirksomheten. Debatt mellom konkurrerende selskaper er nødvendig for å bringe frem momenter som politikerne må kjenne til, for at de skal kunne treffe gode avgjørelser.

Statoils rolle må innpasses i dette mønster av nødvendig konkurranse. Men vi må selvfølgelig sikre størst mulig utbytte for landet som helhet av den imponerende ekspertise som dette nasjonale selskap har bygget opp.

Uttrykket "å vingeklippe Statoil" er aldri blitt brukt av Regjeringen eller regjeringspartiet. Arbeiderpartiets presse prøver allikevel å villedde sine lesere med påstander om at dette er Høyres politikk. Dette er enda en av Arbeiderpartiets mange uvirkelige forestillinger, som er spredd så godt at mange tror på dem.

Vi har fått en interessant debatt etter Statoil-direktørens polemiske angrep på Regjeringen, og hans aksjoner for å få omgjort til beste for Statoil - og til skade for andre - noen av Regjeringens forslag. Dette aktualiserer også i høy grad debatten om Statoils makt som "stat i staten".

Man må huske at Statoil på en helt annen måte enn andre oljeselskaper forvalter enorme resursser og kapitaler som egentlig er statens eiendom. Statoil har bl.a. overtatt økte andeler i oljefelter etter at de er funnet ved hjelp av andre. Dette setter Statoil i den enestående stilling at det vil kunne vise imponerende regnskapsmessige overskudd, selv om det skulle pådra seg unødvendige kostander. Samtidig blir selskapet nødvendigvis en dominerende kunde for tallrike norske bedrifter, og dermed viktig for mange kommuner. Denne kombinasjon av uvanlige resursser og dominerende kundeposisjon, gir selskapet uvanlige muligheter for å bygge opp betydelig politisk innflytelse, hvis dets sjef ønsker det. Og det gjør han tydeligvis. Vi har varslet lenge at det ville gå slik. Man måtte regne med at Statoil ville bli så stort at ledelsen ville bli fristet til å prøve å styre statens oljepolitikk, istedenfor å la staten styre Statoil. Det som skjer, bekrefter spådommene, og maner til vaktsonhet. Det burde også mane til spesiell omtanke i Statoil-ledelsen, når de velger å delta i den offentlige debatt.

Det er naturlig og menneskelig at Statoil-sjefen tror at det som gagnar Statoil også gagnar staten. Det

er vel dette som har fått ham til å hevde at "nasjonale interesser" er best tjent med å gi Statoil enda mer - og andre tilsvarende mindre - ved tildeling av nye oppgaver. Men Regjeringen må ta flere hensyn, nettopp for å ta vare på de nasjonale interesser.

Det er i tråd med Høyres syn på allsidighet og konkurranse, og for å slippe til sakkunnskap som landet bør få nytte av, at Regjeringen i prinsippet stiller seg positiv til et fjerde norske oljeselskap. Men det forutsetter at de interesserte samler kreftene i ett nytt selskap. Et slikt selskap må imidlertid i tilfelle være forberedt på en forholdsvis beskjeden start og en gradvis utvikling. Jeg håper derfor at de mindre norske oljeselskaper som enda ikke har sluppet til på den norske sokkel, vil fullføre den samlingen som de har satt igang.

Jeg vil forøvrig understreke at det er Regjeringens politikk at Statoil fortsatt skal gis viktige oppgaver og spille en sentral rolle i oljevirkksomheten. Utbyggingen av bl.a. Sleipner-feltet, 34/10, rørledningsvirksomhet og eventuelle felt i nord er allerede mer enn noen andre oljeselskaper er blitt tildelt. Og det er helt uriktig når Arve Johnsen fremstiller det slik at Regjeringens standpunkt til blokk 31/6 betyr at Statoil blir uten innflytelse her. Med 85% eierandel er det klart at Statoil vil få betydelig innflytelse, og bør bruke den til å medvirke til de beste løsninger. Men skulle Statoil også få operatøransvaret, vil det gi dette ene selskapet bukten og begge endene. Med Hydro som operatør vil man få to selskaper som kan

kontrollere hverandre, også på denne viktige blokken, og derved gi større sannsynlighet for den beste løsning for landet.

Påstander, rikelig spredd igjennom NRK, om at Regjeringen forslag til fordeling av oppdrag mellom norske selskaper vil skade norsk forskning og teknologisk utvikling, faller på sin egen åpenbare urimelighet. Det er nedstemmende at kampen for enda sterkere konsentrasjon om Statoil fører til slike merkelige utbrudd.

Jeg har ellers med interesse merket meg at Statoils styreformann Finn Lied i et intervju nylig peker på at mangelen på kvalifiserte medarbeidere er et problem for norsk oljevirkosomhet, både på grunn av arbeidsoppgavenes vanskelighetsgrad og fordi vår nasjon tross alt ikke teller mer enn fire millioner mennesker. Jeg tror Finn Lied her peker på noe helt vesentlig. Det tilsier varsomhet med en forsert fornorskningsprosess, og understreker behovet for å unngå for sterk konsentrasjon omkring ett norsk oljeselskap.

_____0_____

I løpet av det år som er gått har Regjeringen også lagt vekt på en meget aktiv utenrikspolitikk, - ikke minst på de avgjørende områdene sikkerhet, avspenning og fred. I denne sammenheng har Regjeringen lagt særlig vekt på å medvirke til at atomopprustningen kan bli avløst av nedrustning og avspenning.

Regjeringen står fast på at den eneste vei til reell nedrustning ligger i en samlet og klar vestlig oppslutning om NATO's krav og tilbud i det såkalte "dobbelvedtak" fra 1979, som kom som et resultat av den betydelige atomopprustning som er gjennomført fra Sovjets side, i en periode hvor de tilsvarende atomstyrker i Vest-Europa ble redusert. Den nåværende regjering står her på samme linje som den forrige.

Det er lett å få det til å virke paradoksalt at man skal arbeide for nedrustning ved å true med utplassering av nye atomvåpen på vestlig side. Men poenget er tilbudet om å la det være, hvis Sovjet vil redusere sine atomstyrker. Dessverre viser erfaring at bare press kan få Sovjet til å gå med på det.

Men også dette forsøk på atomnedrustning kan bli mislykket, hvis Sovjet får inntrykk av at Vesten vil unnlate å modernisere sine styrker, selv om Sovjet ikke foretar noen nedbygging av sine styrker. Ensidig atomvåpenmotstand i Vest kan bare styrke håpet i øst om at man vil kunne få en begrensning av Vestens styrker, uten motydelser fra Sovjets side. Resultatet av dette vil bare kunne bli at sjansene for å få til en rimelig nedrustningsavtale blir mindre.

Jeg legger ikke skjul på at jeg ser med voksende bekymring på tegn til større uenighet i Norge om sikkerhetspolitikken. Det hjelper lite at man prøver å dekke over en reell utenrikspolitisk uenighet ved å henvise til at det er enighet om NATO-medlemskapet, hvis man i

realiteten er mot de tiltak som er nødvendige for at NATO skal kunne fylle sin oppgave. Hvis Sovjet får en knusende overmakt i atomvåpen, kan hverken atomfrie soner eller andre traktater hindre at vi får mindre trygghet mot faren for atomkrig. Reduksjon av atomstyrkene og opprettholdelse av maktbalansen er avgjørende elementer i en politikk for å sikre freden. Papirgarantier eller flytting av våpen er mindre viktig enn dette.

---o---

Jeg innledet med å konstatere at det etter ett år med Høyre-regjering og ikke-sosialistisk stortingsflertall har skjedd en moderat, men viktig kursendring i norsk politikk. Et mer målbevisst arbeid for å gjenreise vekstkraften i økonomien er en følge av regjeringsskiftet. Samtidig er det en ideologisk kursendring som har funnet sted, med større vekt på valgfrihet og utviklingsmuligheter for enkeltmennesket. Vi arbeider målbevisst for å motvirke den maktkonsentrasjon og til dels endog fremmedgjøring som var resultatet av mange år sosialiststyre:

La meg til slutt få nevne noen blant de mange viktige punkter:

- Statens dominans i det økonomiske liv blir redusert, og vi utvikler en klarere ansvarsdeling mellom bedriftene og det offentlige i næringspolitikken, og mellom organisasjonene og myndighetene.

- Vi motarbeider maktkonsentrasjon og vil sikre bedre folkevalgt styring innen olje- og energipolitikken, bl.a. ved å omorganisere STATOIL og NVE. Statsbedriftenes makt over staten blir redusert, til fordel for reelt folkestyre.
- Vi satser i større grad på individuell deltagelse i det økonomiske liv, bl.a. gjennom gunstige spareordninger.
- For å redusere byråkratiet og utvide enkeltmenneskers og bedrifters handlefrihet, er vi igang med å oppheve unødige restriksjoner og inngrep.
- I pris- og forbrukerpolitikken blir makten desentralisert fra statlige organer til forbrukerne.
- Endringer i lovgivningen vil skape større rettsikkerhet og vern og videreutvikling av eiendomsretten.
- Kringkastingsmonopolet blir myket opp til fordel for større mangfold og valgfrihet i radio og TV.
- Skolen skal sette elevene bedre istand til å møte de krav og utfordringer samfunnet uvegerlig vil stille dem overfor, bl.a. ved å legge større vekt på kunnskaper og ferdigheter.
- En sosial- og helsepolitikk med en sterk sosial profil, samtidig som det er lagt opp til større vekt

på primærhelsetjenesten kombinert med opprettholdelse av legenes frie yrkesutøvelse og pasientenes frie legevalg.

Dette er altså høyrepolitikk i praksis: Verken rasering av velferdsstaten eller uendret kurs i sosialdemokratiets spor, men en serie moderate skritt i retning av et samfunn som gir den nødvendige kombinasjon av utfoldelsesmuligheter og trygghet. Regjeringen vil, i samarbeid med Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, gjennomføre flere slike skritt i årene fremover.